

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра стоматології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ННМІ

_____ Андрій ЛОБОДА
« ____ » _____ 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ХІРУРГІЧНА СТОМАТОЛОГІЯ

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Складник освіти	Післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Спеціальність	Стоматологія
Попередня освіта	Ступінь магістра за спеціальністю 221 «Стоматологія»

Розробник:

д. мед. н., професор, професор кафедри стоматології Лахтін Ю.В.;

д. мед. н., професор, доцент кафедри стоматології Кузенко Є.В.

к. мед. н., доцент, асистент кафедри стоматології Москаленко П.О.

;

Програму обговорено і схвалено на засіданні кафедри стоматології протокол № 12 від 13.05.2026 р.

Суми 2026

**ДАНИ ПРО РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ПОГОДЖЕННЯ
РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Розробник:

_____, _____
(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Рецензування програми дисципліни	робочої навчальної	_____
		Прізвище, ініціали, посада рецензента або дата і номер протоколу засідання експертної ради роботодавців
Розглянуто та схвалено на засіданні робочої проектної групи (РПГ) освітньої програми ²⁾		протокол від _____ .№ _____
« _____ » (назва освітньої програми)	Керівник РПГ (гарант освітньої програми)	_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)
Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри стоматології (назва кафедри)		на засіданні кафедри стоматології «13» травня 2026 р. (протокол № 12)
	Завідувач кафедри	_____ (підпис) Звягін С.М. (прізвище, ініціали)

І СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Повна назва навчальної дисципліни	Хірургічна стоматологія
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Кафедра стоматології
Розробник(и)	Лахтін Юрій Володимирович Москаленко Павло Олександрович Кузенко Євген Вікторович
Рівень вищої освіти	Післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Семестр вивчення навчальної дисципліни	Згідно календарного плану 2026 р.
Обсяг навчальної дисципліни	100 години (лекцій – 6, семінарів - 24, практичні заняття - 70)
Мова(и) викладання	Українська
2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	
Статус дисципліни	Обов'язкова
Передумови для вивчення дисципліни	Ступінь магістра за спеціальністю 221 «Стоматологія»
Додаткові умови	Відсутні
Обмеження	Відсутні
3. Мета навчальної дисципліни	
Знати топографічну анатомію щелепно-лищевої ділянки, вміти виконувати обстеження хворого з хірургічними стоматологічними захворюваннями та травмами щелепно-лищевої ділянки, різні види місцевого знеболювання, вміти надати невідкладну допомогу при гострих запальних процесах одонтогенної етіології, травматичних пошкодженнях, кровотечах щелепно-лищевої ділянки, провести диференційну діагностику й визначити показання до госпіталізації при ускладненнях гнійно-запальних хвороб одонтогенної етіології, специфічних запальних процесах, пухлинах і пухлиноподібних утворах кісток, м'яких тканин у щелепно-лищевої ділянці.	
4. Зміст навчальної дисципліни	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Запальні процеси в щелепно-лищевої ділянці. 2. Травматичні ушкодження ЩЛД. 3. Новоутворення ЩЛД. 4. Вади розвитку ЩЛД. 	
5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни	
Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе знати (РН) :	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Знати клінічні методи обстеження хворого з хірургічними стоматологічними захворюваннями та травмами щелепно-лищевої ділянки. 2. Знати різні види амбулаторного знеболювання в стоматології. 	

3. Знати покази, протипокази, етапи операції видалення зуба, методи лікування і профілактики ускладнень операції видалення зуба.
4. Знати клініку, диференційну діагностику, лікування запальних хвороб одонтогенної етіології (періодонтит, періостит, остеомієліт, перикоронарит, флегмона, абсцес та ін.).
5. Знати патогенез, клініку, диференційну діагностику ускладнень гнійно-запальних хвороб одонтогенної етіології.
6. Знати етіологію, патогенез, клініку, диференційну діагностику, методи лікування лімфаденітів, фурункулів, карбункулів, бешихи, номи.
7. Знати диференційну діагностику одонтогенного і риногенного гайморитів.
8. Знати методи лікування перфоративного гаймориту, нориці гайморової порожнини
9. Знати діагностику, методи диференційної діагностики і лікування специфічних запальних процесів у щелепно-лицьовій ділянці.
10. Знати диференційну діагностику ушкоджень і хвороб скронево-нижньощелепного суглоба.
11. Знати діагностику, диференційну діагностику, методи лікування хвороб слинних залоз.
12. Знати діагностику, диференційну діагностику, методи лікування нейрогенних хвороб обличчя і щелеп.
13. Знати хірургічні методи лікування періодонтиту, хвороб пародонта.
14. Знати методи невідкладної допомоги при травматичних ушкодженнях м'яких тканин і кісток щелепно-лицьової ділянки
15. Знати диференційну діагностику пухлин і пухлиноподібних утворів кісток, м'яких тканин.
Методи лікування
16. Знати хірургічні методи лікування передраку слизової оболонки і шкіри
17. Знати сучасні методи діагностики новоутворів щелепно-лицьової ділянки
18. Знати диференційну діагностику злоякісних новоутворів шкіри обличчя, кісток щелепно-лицьової ділянки, слинних залоз.
19. Знати профілактику, діагностику і лікування вроджених вад розвитку щелепно-лицьової ділянки у дітей.
20. Знати сучасні уявлення про дентальну імплантацію.

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе **вміти (PH)**:

1. Вміти провести клінічне обстеження хворого з хірургічними стоматологічними захворюваннями та травмами щелепно-лицьової ділянки.
2. Вміти провести амбулаторне знеболювання тканин щелепно-лицьової ділянки.
3. Вміти провести типове видалення зуба.
4. Вміти провести диференційну діагностику та лікування запальних хвороб одонтогенної етіології (періодонтит, періостит, остеомієліт, перикоронарит, флегмона, абсцес та ін.).
5. Вміти провести диференційну діагностику та визначити показання до госпіталізації при: ускладненнях гнійно-запальних хвороб одонтогенної етіології, лімфаденітах, фурункулах, карбункулах, бешисі, номі, одонтогенному гаймориті.
6. Вміти провести диференційну діагностику специфічних запальних процесів у щелепно-лицьовій ділянці.
7. Вміти провести диференційну діагностику ушкоджень і хвороб скронево-нижньощелепного суглоба.
8. Вміти визначити діагноз при хворобах слинних залоз.
9. Вміти визначити діагноз і провести лікування нейрогенних хвороб обличчя і щелеп.
10. Вміти провести хірургічні методи лікування хвороб пародонта, тканин пародонта.
11. Вміти надати невідкладну допомогу при травматичних ушкодженнях м'яких тканин і кісток щелепно-лицьової ділянки
12. Вміти провести диференційну діагностику пухлин і пухлиноподібних утворів кісток, м'яких тканин.

13. Вміти провести диференційну діагностику злоякісних новоутворів шкіри обличчя, кісток щелепно-лицьової ділянки, слинних залоз.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

ПК 01. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції, відповідно до професійних стандартів.

ПК 02. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицьової ділянки.

ПК 03. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати діагноз, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицьової ділянки.

ПК 04. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицьової ділянки.

ПК 05. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицьової області з супутніми соматичними захворюваннями.

ПК 06. Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицьової ділянки.

ПК 07. Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.

ПК 08. Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду у пацієнтів із захворюваннями органів ротової порожнини та щелепно-лицьової ділянки.

ПК 09. Вміння визначати тактику, методи та надавати екстрену медичну допомогу.

ПК 10. Вміння впроваджувати сучасні методи діагностики і лікування.

ПК 11. Спроможність вести нормативну медичну документацію.

7. Роль навчальної дисципліни у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

ЗК 01. Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та їх застосування у щоденній практиці.

ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації, зокрема з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності.

ЗК 03. Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня.

ЗК 04. Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами.

ЗК 05. Уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою.

ЗК 06. Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці.

ЗК 07. Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка).

ЗК 08. Спроможність реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров'я суспільства, сприяти підвищенню якості життєво важливих складових (вода, повітря, харчові продукти і т. д.).

ЗК 09. Демонстрування соціальної активності та відповідальної громадянської позиції у лікарській діяльності.

ЗК 10. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.

ЗК 11. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

ЗК 12. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

ЗК 13. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги, домедичної допомоги за міжнародними протоколами.

ЗК 14. Знати покази, протипокази, побічні дії препаратів які використовуються в лікарській практиці та побічну дію з боку препаратів, які приймаються пацієнтом системно.

8. Види навчальних занять

Лекції:

Диференційна діагностика запальних процесів одонтогенної етіології у дорослих та дітей
Діагностика і лікування травматичних ушкоджень щелепно-лицевої ділянки у дорослих та дітей

Діагностика, онконастороженість та профілактика доброякісних і злоякісних новоутворень щелепно-лицевої ділянки у дорослих та дітей

Семінари:

Знеболення в стоматології

Операція видалення зуба. Етапи загоєння лунки

Запальні хвороби одонтогенної етіології

Запальні хвороби неодонтогенної етіології

Одонтогенний й риногенний гайморит. Методи діагностики. Диференційна діагностика.

Диференційна діагностика специфічних запальних процесів у щелепно-лицьовій ділянці

Ускладнення травматичних пошкоджень щелепно-лицьової ділянки

Патологія слинних залоз. Етіологія, діагностика, лікування

Захворювання скронево-нижньощелепного суглобу

Сучасні методи діагностики новоутворень щелепно-лицевої ділянки. Диференційна діагностика пухлиноподібних новоутворень м'яких тканин та щелеп

Профілактика природжених вад розвитку щелепно-лицевої ділянки у дітей

Ускладнення під час проведення та після проведення операції дентальної імплантації

Практичні заняття:

Робота в кабінеті хірургічної стоматології

Розбір хворих з хірургічною патологією щелепно-лицевої ділянки

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703.

Виконання програми інтернатури засвідчується заліковими відомостями (відомостями обліку відвідувань та успішності интерна), які подаються кафедрами закладу вищої освіти, що здійснює підготовку інтернів, до деканату факультету (дирекції навчально-наукового інституту) післядипломної освіти або відділу інтернатури не пізніше, як за тиждень до початку атестації.

Допуск інтернів до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням професійної кваліфікації оформлюється наказом керівника закладу вищої освіти, що здійснює підготовку інтернів.

Для кожної компетенції, практичної навички визначаються в кожному з діапазонів від «А» до «D»:

A: Має знання, описує .

B: Виконує, керує, демонструє під наглядом.

C: Виконує, керує, демонструє самостійно.

D: Вчить або контролює інших у виконанні, управлінні, демонстрації.

Практичні навички/компетентності (хірургічна стоматологія)			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1.	Оцінка стану м'яких тканин обличчя, лімфатичних і слинних залоз, твердих тканин зуба, пародонта і слизової оболонки порожнини рота у дорослих і дітей	C	120
2.	Спеціальні методи дослідження: - цитологічне дослідження - ортопантомографія - контактна рентгенографія - радіовізіографія - 3D рентгенографія	C	20
3.	Забір матеріалу (мазків і біоптатів) для цитологічного і патоморфологічного досліджень	C	5
4.	Визначення чутливої рецепції тканин і органів щелепно-лицьової ділянки	C	5
5.	Місцеве знеболювання щелепно-лицьової ділянки	C	100
6.	Видалення зубів типовим методом	C	65
7.	Видалення зубів атиповим методом	A	10
8.	Видалення тимчасових і постійних зубів у дітей	C	50
9.	Хірургічне лікування захворювань тканин пародонта	A	5
10.	Пластика вуздечки губ, язика, вестибулопластика	A	5
11.	Асистування при хірургічних операціях у щелепно-лицьовому стаціонарі	A	2
12.	Розтин абсцесу і флегмони	A	5
13.	Розтин слизової оболонки при перикоронаритах	C	5
14.	Зупинка кровотечі при травмах	C	2
15.	Зупинка кровотечі з лунки видаленого зуба	C	5
16.	Накладання і зняття шин при переломах щелеп	B	2
17.	Вправлення вивиху скронево-нижньощелепного суглоба	C	2
18.	Застосування транспортних шин згідно з показаннями	B	1
19.	Надання невідкладної допомоги при непритомності, шокові, колапсі	C	10

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

1. Заходи з оцінювання результатів проходження інтернатури складаються з поточного, проміжного та підсумкового оцінювання (атестація).

2. Поточне оцінювання здійснюється керівниками груп інтернів закладів вищої освіти шляхом контролю за рівнем оволодіння компетентностями, зазначеними у відомості обліку відвідувань та успішності, яка є додатком до програми підготовки в інтернатурі.

3. У разі, якщо за результатами поточного оцінювання встановлено, що базою стажування не надано необхідного обсягу роботи відповідно до програми підготовки в інтернатурі, вирішується питання із зміни бази стажування.

4. Проміжне оцінювання здійснюється:

профільною кафедрою закладу вищої освіти за результатами проходження освітньої частини програми підготовки в інтернатурі;

куратором інтернів у закладі охорони здоров'я, в якому проходила практична частина програми підготовки в інтернатурі, з метою перевірки ступеня оволодіння відповідними компетентностями по завершенню вивчення кожного курсу практичної частини програми підготовки в інтернатурі.

5. Результати проміжного оцінювання ступеня оволодіння відповідними компетентностями фіксуються у відомості обліку відвідувань та успішності та враховуються під час підсумкового оцінювання за шкалою відповідно до вимог програми підготовки в інтернатурі за конкретною спеціальністю.

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

По закінченню строку підготовки в інтернатурі інтерни проходять підсумковий контроль у формі атестації для визначення знань і практичних навичок з присвоєнням професійної кваліфікації.

Підсумкове оцінювання (атестація) інтернів включає:

1) ліцензійний інтегрований іспит «Крок 3»;

2) іспит з оволодіння практичними навичками, по закінченню якого проводиться співбесіда зі спеціальності.

Проведення ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок 3»:

1) іспит «Крок 3» є стандартизованою формою контролю набуття інтерном компетентностей, визначених програмою навчання в інтернатурі, та оцінювання таких компетентностей. Іспит «Крок 3», як перший етап атестації, розробляється та проводиться державною організацією «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України» на основі технологій стандартизованого тестування у письмовій (бланковій) або комп'ютерній формах (в останньому випадку з дотриманням законодавства із захисту інформації). Форма проведення іспиту «Крок 3» визначається Центром тестування при МОЗ.

Іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності:

1) оволодіння практичними навичками перевіряється шляхом виконання інтерном трьох пакетів практичних завдань та ситуаційних задач відповідно до Програми навчання в інтернатурі;

2) зміст іспиту базується на визначеному програмою підготовки інтерна переліку практичних навичок та умінь, якими повинен оволодіти лікар (фармацевт)-спеціаліст відповідної спеціальності, та їх необхідної кількості (повторюваності для оволодіння);

3) оцінка іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями іспиту здійснюється за системою оцінювання, визначеною у Програмі навчання в інтернатурі;

4) для проведення іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями залучають реальних, стандартизованих або віртуальних пацієнтів, манекени, фантоми, прилади, обладнання, набори даних, ситуаційні завдання, з урахуванням особливостей кожної конкретної спеціальності;

5) результати іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями оформлюється протоколом засідання атестаційної комісії та доводиться до відома інтернів одразу після закінчення засідання комісії.

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

Спеціалізований стоматологічний кабінет з стоматологічною установкою, необхідними приладами і інструментарієм відповідно до переліку виконуваних практичних навичок.

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кузенко, Є. В. Онкологія для інтернів-стоматологів: навч. посіб. / Є. В. Кузенко, Ю. В. Москаленко, О. О. Дяченко ; за ред. А. М. Романюка. — Суми : СумДУ, 2020. — 110 с.
2. Манащук Н.В., Чорній Н.В., Лучинський М.А, Бойцанюк С.І. та ін. Практикум з курсу пародонтології: навч. посібник / Тернопіль, Укрмедкнига, 2020. – 108 с.
3. Обстеження дітей із хірургічними захворюваннями щелепно-лицевої ділянки: навчальний посібник / Яковенко Л.М., Чехова І.Л., Єфименко В.П., Кисельова Н.В., Єгоров Р.І., Ковтун Т.О., Шафета О.Б., Філоненко В.В., Мельник А.О., Ододюк В.В., Яковенко А.О.; за загальною редакцією проф. Л.М. Яковенко. – Київ: Книга-плюс, 2022. – 164 с.
4. Тимофєєв, О. О. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія: підручник : у 3-х т. Т.1 / О. О. Тимофєєв. — Львів : Марченко Т.В., 2024. — 348 с.
5. Тимофєєв, О. О. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія: підручник : у 3-х. т. Т.2 / О. О. Тимофєєв. — Львів : Марченко Т.В., 2025. — 286 с.
6. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія дитячого віку / Л. М. Яковенко, В. Г. Черкасов, І. Л. Чехова та ін. ; за ред. Л. М. Яковенко. — 2-ге вид., перероб. та доп. — Київ : Медицина, 2022. — 496 с.

Додаткова

1. Семіологія в стоматології [Текст] : навч. посіб. / М. Я. Нідзельський, Э. Г. Шиян, М. Д. Король [та ін.]. – Полтава : ФОП Мирон І.А., 20 Гутор, Н. С. Алгоритми виконання практичних навичок з хірургічної стоматології [Текст] : посібник / Н. С. Гутор, Я. П. Нагірний. – 2-ге вид., доп. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2019. – 124 с.
2. Москаленко, П. О. Запальні одонтогенні захворювання щелепно-лицьової ділянки [Текст] : конспект лекцій / П. О. Москаленко. – Суми : Мрія-1, 2019. – 106 с.
3. Онкологія для інтернів-стоматологів : навч. посіб. / Є. В. Кузенко, Ю. В. Москаленко, О. О. Дяченко ; за ред. А. М. Романюка. — Суми : СумДУ, 2020. — 110 с.
4. Гутор, Н. С. Алгоритми виконання практичних навичок з хірургічної стоматології [Текст] : посібник / Н. С. Гутор, Я. П. Нагірний. – 2-ге вид., доп. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2019. – 124 с.

	<p style="text-align: center;">Інформаційні ресурси</p> <p>1. Бібліотека медичного інституту СумДУ http://med.sumdu.edu.ua/index.php/uk/component/content/article/2-uncategorised/21-biblioteka-medichnogo-institutu-sumskogo-derzhavnogo-universitetu</p> <p>2. Інституційний репозитарій СумДУ http://essuir.sumdu.edu.ua/?locale=uk</p> <p>3. Бібліотека СумДУ - http://library.sumdu.edu.ua/</p> <p>4. Інтернет-ресурси http://library.sumdu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=34&lang=uk</p> <p>5. Наукові ресурси України http://library.sumdu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=382&lang=uk</p> <p>6. Тематичні (медичні науки) ресурси http://library.sumdu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=697&lang=uk</p>
--	--